

6 Slaven noch kinderen



In de vermanende gedeelten van de Brief aan de Efeziërs en de Brief aan de Kolossenzen worden kinderen opgedragen hun ouders te gehoorzamen (*hupakouete*) (Ef 6:1; Kol 3:20), en slaven worden opgedragen hun meesters te gehoorzamen (Ef 6:5; Kol 3:22). Vrouwen wordt niet opgedragen hun man te gehoorzamen, maar alleen aan hem ondergeschikt (*hypotassesthe*) te zijn (Kol 3:18; Titus 2:5; 1 Pet 3:1; 3:5). Het gebod in Ef 5:21 is algemener: "Wees ondergeschikt tegenover elkaar [of wederzijds] in de vreze voor [of eerbied voor] Christus." Aangezien het hele gedeelte betrekking heeft op mannen en vrouwen, lijkt het waarschijnlijker dat de echtgenoten worden aangespoord om elkaar wederzijds ondergeschikt te bejegenen, en eerder door zich naar elkaar te plooiën dan door hun eigen voorkeuren te laten gelden. Zo'n ondergeschiktheid kreeg onvermijdelijk vorm door de bestaande orde, waaraan men zich aanpaste. In een wereld waarin verticale sociale orde voorop stond, werd het handelen naar je positie in die orde beschouwd als een essentieel middel om sociale harmonie te bewaren. In een patriarchale samenleving betekende dit dat van vrouwen werd verwacht dat ze hun ondergeschikte plaats behielden, ook al waren er waarschijnlijk veel subtiele manieren om het systeem te omzeilen. Anders

handelen werd gezien als ongehoorzaam of wanordelijk, buiten de orde. We zijn het misschien niet eens met deze antieke kijk op menselijke hiërarchie, maar het punt is dat deze **ondergeschiktheid** minder beperkend was dan volledige **onderwerping**. (1) Van slaven en kinderen werd totale onderwerping verwacht; ze hadden geen status en werden beschouwd als mensen zonder rechten; ze waren niet in staat om zelfstandig te handelen; ze stonden "onder bewakers" (Gal 4:2). Van kinderen en slaven werd verwacht dat ze deden wat hen gezegd werd; ze werden niet geacht een waardevolle bijdrage te leveren aan de beslissing over wat er gedaan moest worden. Ze werden onderworpen aan willekeurig geweld zonder beroep op of toevlucht tot een hogere instantie. Als ze tegen de wensen van hun meester ingingen, werden ze geseseld.

Deze inleidende overweging brengt ons op het punt dat, als we het hebben over de functie van "gehoorzaamheid" in de kloostergemeenschap, we moeten oppassen dat we ons niet laten misleiden door overwegingen die gebaseerd zijn op de overtuigingen en waarden van de oude wereld, die nog steeds overheersen in delen van de huidige seculiere samenleving. Het is een misbruik van autoriteit om monniken en monialen te reduceren tot het niveau van slaven of kinderen, verplicht om te doen wat hen gezegd wordt zonder betrokken te worden in het besluitvormingsproces. Hoewel Sint Benedictus enkele tekenen vertoont van een absolutistische interpretatie van gehoorzaamheid, vooral in de hoofdstukken die ontleend zijn aan de Regel van de Meester, is het gezag van de abt in de Regel niet ongebreideld. Het is onderworpen aan

verschillende beperkingen. (2) En het lijkt erop dat het standpunt van Sint Benedictus over gehoorzaamheid in de loop van de Regel verschuift van een strenge herneming en zelfs een zekere versterking van zijn bron in hoofdstuk 5, naar een meer humane visie naarmate de Regel zijn einde nadert. Tirannie (RB 27.6 *Noverit enim se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem*) blijft tirannie, zelfs als het lieflijk wordt beoefend onder de relatief goedaardige vermomming van paternalisme of moederlijkheid.

Voorals in het Westen heeft de Kerk prioriteit gegeven aan wat een "*ideologie van gehoorzaamheid*" genoemd kan worden, volgens welke de Kerk een rigide hiërarchische structuur is waarin het de voornaamste plicht van elk lid is om onvoorwaardelijke gehoorzaamheid te bewijzen aan degenen die hogerop staan. (3) Dat deze benadering tot ernstige problemen en een aantal echte stommiteiten heeft geleid, is duidelijk. Dysmas de Lassus, de algemene overste van de kartuizers, heeft de aandacht gevestigd op geestelijk misbruik in het religieuze leven, een probleem dat volgens hem gerelateerd is aan -en niet minder ernstig is dan- seksueel misbruik, dat immers vaak meer te maken heeft met macht dan met de bevrediging van lusten. (4) Het gevaar is groter in nieuwe stichtingen of in pas hervormde gemeenschappen waar de rol van de overste prominenter is (102). Misbruik treedt op als er geen duidelijk onderscheid is tussen de overste en de regel (110) en er een absolute identiteit is tussen de wil van een overste en de wil van God (164 e.v.). Nog niet zo lang geleden antwoordde een bepaalde abt, die er door zijn prior op werd gewezen dat

een bepaalde beslissing in strijd was met de regel, op de manier van Lodewijk XIV en Charles de Gaulle: "*La règle? C'est moi.*" Meestal worden oversten die in deze val lopen gesteund door loyale vertrouwelingen die veel van het vuile werk voor hen opknappen, zodat hun eigen handen onbesmet blijven. "Aan het hoofd van deze gemeenschappen staan vaak twee of drie vertrouwelingen, broeders of zusters, rond de overste, als een binnenste cirkel. Deze fungeren als de ogen en oren van de overste." (5) Deze personen kunnen vaak worden herkend omdat ze bevoorrechte toegang hebben tot de middelen van de gemeenschap die niet beschikbaar zijn voor degenen die verder van het centrum af staan. Jaren geleden vertelde een psycholoog die vaak werkte met groepen religieuzen dat hij deze binnenste cirkel altijd kon herkennen aan hun duurdere brillen, horloges en schoenen. Vandaag de dag zou het weggevertje hun meer geavanceerde mobiele telefoon zijn. De nabijheid van macht brengt meestal tastbare privileges met zich mee.

Geroepen worden om gezag uit te oefenen in een monastieke gemeenschap betekent idealiter dat er beperkingen worden opgelegd aan persoonlijke afwijkingen van het gemeenschappelijke leven. (6) "Naarmate hij hoger staat dan de rest, dient hij ook des te zorgvuldiger de bepalingen van de regel in acht te nemen." (RB 65,17). Abbatiaal uitzonderingsgedrag vermindert niet alleen de geloofwaardigheid van de abt als gids voor het monastieke leven, maar maakt ook de weg vrij voor ernstiger misbruik. Het probleem wordt nog groter als het mandaat voor onbepaalde tijd wordt verlengd. In sommige

gevallen wordt gedacht dat de roeping om als abt te dienen een soort ontologische transformatie teweegbrengt, zodat zelfs na afloop van het mandaat ten minste enkele van de privileges blijven bestaan, samen met de eretitels en de onderscheidingstekens. Wellicht vergetend wat RB 2.39 zegt, worden sommige abten begraven met al hun sieraden van rang, misschien in de hoop op een speciale behandeling bij het Oordeel.

Het moet gezegd worden dat het **geven** van een bevel "op grond van heilige gehoorzaamheid" nog meer vraagt dan het **reageren** op zo'n bevel. Het betekent niet alleen dat de eigen beweegredenen onder de loep moeten worden genomen om zuiverheid van intentie te garanderen, maar het vereist ook dat de overste de toestand van de ander onderscheidt, zodat wat bevolen wordt echt levengesteld kan zijn voor degene aan wie iets bevolen wordt - en dat het dus niet gaat om een plezierige uitoefening van dominantie.

Wil gehoorzaamheid in een monastieke context deugdzaam zijn, dan moet het gebeuren door vrije volwassenen, niet door kinderen of slaven. Echte gehoorzaamheid ontstaat alleen als er de optie is om niet te gehoorzamen. (7) We zouden het gezegde van Dorothy Day in overweging kunnen nemen:

"De paradox van gehoorzaamheid is dat het niet van iemand anders gevraagd kan worden; het kan alleen vrijwillig door jezelf gegeven worden." (8)

Dit was zeker het geval bij degenen die de woestijnvaders om raad vroegen; zij zochten iemand die wijsheid bezat en

niet iemand die jurisdictie had. Door bewust te kiezen voor de bron van advies, kozen ze, volgens het beroemde gezegde van Jean-Paul Sartre, in feite hun eigen toekomstige richting door de keuze van hun leidsman. Hetzelfde geldt tegenwoordig waarschijnlijk voor de gehoorzaamheid aan een geestelijk begeleider. Men geeft het, het is niet opgelegd. Dit sluit aan bij een gedachte die werd verwoord op het Abtencongres van 2012 door kardinaal Braz de Aviz: "Wie beveelt moet bevelen als een broeder, en wie gehoorzaamt moet gehoorzamen als een broeder." De vrijheid die hier bedoeld wordt - om het onderscheid van Jacques Maritain te gebruiken - is niet de vrijheid van **verplichting**, maar eerder de vrijheid van **dwang**, in welke vorm die ook wordt uitgeoefend. Maritain citeert met instemming een zin van Yves Simon: "De vooruitgang van de vrijheid impliceert de vervanging van dwang door overtuiging waar deze vervanging redelijkerwijs kan worden gerealiseerd." (9) Goede abten zijn overtuigende overtuigers. Dwang blijft dwang, zelfs als er geen externe sancties worden opgelegd; het is gemakkelijk om de rechtmatige vrijheid van een ander te schenden door morele druk en de onuitgesproken dreiging van ongenoegen, afkeuring en afwijzing.

De primaire taak van de gemeenschap en van degenen aan wie het bestuur ervan is toevertrouwd, is om de leden van de gemeenschap naar die vervulling te leiden die God in hun schepping en roeping heeft bedoeld. Ik heb Notker Wolf hierover al geciteerd (hfdst. 5): "Het doel van echt gezag is om mensen te helpen onafhankelijk te worden en te ontdekken wat binnen hun mogelijkheden ligt: met andere woorden, hen te helpen vrij te worden." (10) Deze vrijheid

is de ongelooflijke lichtheid van het bestaan die ervaren wordt door degenen die zich in precies die situatie bevinden die God bedoeld heeft toen Hij hen schiep. Dit is wat Dom Hubert van Zeller bedoelde toen hij suggereerde dat ware vrijheid "het vermogen is om trouw te zijn aan Gods idee van mijzelf - dat wil zeggen aan mezelf en aan mijn roeping." (11)

Er ligt een enorme taak van onderscheidingsvermogen op de schouders van degenen die gezag uitoefenen in een kloostergemeenschap. Zoals Sint Benedictus zegt: " Hij (de abt) beseft dus wat een moeilijke en zware taak hij op zich neemt: leidsman van zielen te zijn en uiteenlopende karakters tot hun recht te laten komen (*multorum servire moribus*)." (RB 2.31). Het punt dat benadrukt moet worden is dat in een benedictijnse gemeenschap autoriteit meer persoonsgericht is dan taakgericht. Oversten moeten zich aanpassen aan degenen die ze onder hun hoede hebben - en niet andersom. Een abt die zijn ambt in alle opzichten gebruikt om zijn persoonlijke visie te implementeren en zijn voorkeuren aan de gemeenschap op te leggen, zal snel zijn geloofwaardigheid als spirituele gids verliezen. Hij behoudt zijn jurisdictie, maar in werkelijkheid is zijn *auctoritas* ernstig aangetast.



Sint Benedictus karakteriseert de drie taken van de abt met de volgende werkwoorden: *docere, constituere, iubere*. Hij moet **onderwijzen, beleid vaststellen en bevelen geven**. Idealiter is er harmonie tussen deze elementen van zijn ambt en, meer nog, zelfs een zekere continuïteit die vloeit van leer naar beleid naar praktisch bestuur. Zijn fundamentele taak ligt op het niveau van overtuigingen en waarden. Hij moet het gist van zijn leer in de geesten van de discipelen strooien (RB 2.5). Het beeld van gist is veelzeggend. Gist vervangt het deeg niet en overweldigt het ook niet - gist geeft een zekere dynamische lichtheid die dat wat het ontvangt transformeert en verbetert. De rol van het onderricht staat centraal in de visie van Sint Benedictus als het om autoriteit gaat. Zoals we later zullen bespreken, is het ontvangen van het onderricht van de abt de kern van wat hij onder "gehoorzaamheid" verstaat.

De benedictijnse abt is geen professor in de theologie. Zijn onderwijs is concreet. Het is zijn taak om de boodschap van het evangelie in het dagelijks leven van de monniken door te laten dringen. Door dit consequent te doen over een langere periode en op een manier die consensus in de gemeenschap creëert, leidt het onderricht van de abt tot een geheel van overtuigingen en waarden die impliciet of expliciet de basis vormen voor het gemeenschappelijk leven. Het effect hiervan is dat de gemeenschap grotendeels op de automatische piloot kan draaien. Naast de benoeming van functionarissen moeten er van tijd tot tijd aanpassingen worden gedaan en af en toe zal er snel gereageerd moeten worden op noodsituaties. Deze kunnen worden aangepakt dankzij de bevoegdheid van de abt om bevelen te geven. In

het algemeen kan van een kloostergemeenschap verwacht worden dat ze soepel functioneert zonder dat er voortdurend een overvloed aan specifieke instructies wordt gegeven. Microbeheer van bovenaf is een belediging voor de *humanitas* van de gemeenschap.

Een andere manier om de abbatiale taak te beschrijven is door te zeggen dat het gaat om gewetensvorming. "De opvoeding van het geweten garandeert vrijheid en brengt vrede van hart voort." (12) Degenen die gesocialiseerd zijn in de hedendaagse seculiere wereld zullen waarschijnlijk een soort ontgiftingsproces moeten ondergaan als ze onder de leiding van het evangelie willen leven. Hun houding ten opzichte van het vertellen van de waarheid, bijvoorbeeld, zal bijna zeker een update nodig hebben. (13) Degenen die zich het gezegde "*Als het goed voelt, doe het dan*" eigen hebben gemaakt, zullen moeten leren om emotie te onderscheiden van redelijkheid bij het kiezen van een handelwijze. En we moeten allemaal worden opgeleid in het onderscheiden van Gods wil, in het scheiden van het warrige web van onze eigen innerlijke willetjes en de authentieke ingevingen van de Heilige Geest. Hier ligt een levenswerk en een deel van de rol van de abt is om de voortgang ervan te vergemakkelijken door onderricht en beleid en richtlijnen.

Deze taak wordt bijzonder uitdagend in culturen die veel waarde hechten aan sociale conformiteit, eerbied voor ouderen en het naleven van geaccepteerde normen, zelfs als deze niet geformuleerd zijn. (14) Een algemene toepassing van dergelijke houdingen leidt tot een vreedzame,

harmonieuze en goed geordende gemeenschap. Tenminste, oppervlakkig gezien. Onder de oppervlakte kunnen vulkanen zich roeren in de richting van een punt van uitbarsting. Hoewel het waar is dat, tot op zekere hoogte, **uiterlijke** oefening de ontwikkeling van de bijbehorende **innerlijke** waarden kan vergemakkelijken, is er een risico dat een louter uiterlijke vorming de innerlijke principes die persoonlijke keuzes bepalen onaangeroerd laat. Iemand kan schaamte voelen wanneer hij wordt ontmaskerd als iemand die op de een of andere manier afwijkt, maar dit leidt niet noodzakelijkerwijs tot een innerlijke bekering, alleen maar tot een striktere naleving van het elfde gebod: "*Gij zult niet betrappt worden.*" Schaamte kan effectief zijn als middel voor sociale controle, maar het doet weinig om iemands basisfilosofie te heroriënteren. (15) Waar schuld gericht is op iemands daden (die kunnen worden bijgewerkt), is schaamte gericht op iemands wezen. Schaamte ondermijnt het zelfrespect en heeft, in plaats van bij te dragen aan een geïntegreerde en meer harmonieuze samenleving, het effect dat het zijn doelwit in een onderklasse duwt die gekenmerkt wordt door isolatie en afwijzing. (16)

Het doel van de vorming die door de abt wordt gegeven is het creëren van een geordende gemeenschap die voor een groot deel zelfvoorzienend is. Levend in een wereld die gekenmerkt wordt door sociale chaos, zag Benedictus het klooster als een eiland van goede orde omgeven door een wilde zee van onrust. (17) Veel gemeenschappen schrijven het woord *PAX* boven hun deuropeningen, om aan te geven dat vrede het specifieke kenmerk is van een goed

functionerende benedictijnse gemeenschap. En, volgens het bekende axioma van Sint Augustinus, "De vrede van alle dingen is de rust van de orde." Hij vervolgt: "Orde is de organisatie van gelijksoortige en ongelijksoortige dingen, waarbij elk zijn plaats krijgt." (18) Het benedictijnse klooster is een oase van rust omdat het goed georganiseerd is. Het is een stabiele gemeenschap die opereert binnen een netwerk van overtuigingen en waarden, concreet uitgedrukt in een Regel, gemodereerd door een door de gemeenschap gekozen abt, die bedreven is in onderscheidingsvermogen (RB 64.17-19) en in staat is om uit zijn rijkdom aan wijsheid "nieuwe en oude dingen" voort te brengen (RB 64.9). (19)

De manier waarop Sint Benedictus zich het dagelijkse reilen en zeilen voorstelt, vereist van de abt een grotendeels niet-interventionele rol. De twee belangrijkste dagelijkse activiteiten, slapen en de viering van het Opus Dei, zijn grotendeels zelfregulerend. Verschillende uren worden besteed aan persoonlijke lectio divina. Het gebied waar een commandostructuur zou kunnen werken was het dagelijkse handwerk. Hier lijkt subsidiariteit de norm te zijn geweest. Vorming, ontvangst van gasten en ziekenzorg werden uitbesteed aan verantwoordelijke individuen, die elk opereerden in een zone die gescheiden was van de gemeenschap. Ambachtslieden moesten hun vak uitoefenen onder een algemeen mandaat van de abt (RB 57.1). De rest werd overgelaten aan de onmiddellijke aandacht van de cellerier, de deken en de prior, die allemaal opereerden in overeenstemming met het abdijbeleid. Het doel lijkt te zijn geweest om een soepel lopende organisatie te creëren

waarbij de abt niet voortdurend hoefde in te grijpen. De abt moet echter wel zorg dragen voor het geven van het signaal voor het Opus Dei, tenzij hij iemand kan vinden die verantwoordelijk is om als klokkenluider op te treden (RB 47.1). Dit lijkt erop te wijzen dat de abt praktisch toezicht moet houden op het goede verloop van de kloosterdag, in plaats van zich er voortdurend mee te bemoeien door herhaalde bevelen. Zo'n klooster zou erin geslaagd zijn om een creatieve monotonie te bereiken, een niet opwindend uiterlijk leven dat voldoende ruimte zou bieden voor innerlijke en spirituele activiteit. (20) Benedictus voorzag in een meer vreedzaam monnikendom (21) dan in de Regel van de Meester was voorzien, waarbij hij misschien soms de uiterlijke efficiëntie ondergeschikt maakte aan de allesoverheersende prioriteit van het nastreven van het enige noodzakelijke, het zoeken naar God.

Laat me een voorbeeld beschrijven van precies het tegenovergestelde van wat Sint Benedictus hoopte te bereiken. In een klooster waarmee ik bekend ben, vervulde de nu overleden stichteres alle belangrijke functies in de gemeenschap naast haar eigen functie. Ze was effectief cellerier, cantrix, vormingsverantwoordelijke, ziekenverzorgster en elektricien, en ze hield zich ook bezig met gasten die het waard leken om aandacht te krijgen. Toen de visitator er bij haar op aandrong om anderen op deze posten te benoemen, benoemde ze personen die de titel droegen maar volledig ondergeschikt aan haar waren, zodat er niets veranderde. Toegegeven, er was een hoog niveau van efficiëntie in de gemeenschap vanwege de machtsconcentratie, maar er ging iets verloren. Dit werd

duidelijk nadat ze gedwongen werd ontslag te nemen - het was erg moeilijk om mensen te vinden met het zelfvertrouwen en de noodzakelijke vaardigheden om haar op te volgen in de verschillende taken die ze op zich had genomen.

Hier moet worden opgemerkt dat gehoorzaamheid in het typische benedictijnse klooster tot in de Middeleeuwen en daarna vooral betrekking had op het interne regime van het klooster. Met de opkomst van het apostolische religieuze leven en de veranderingen in de activiteiten van de benedictijnse gemeenschappen - met name als gevolg van de beperkingen die Oostenrijks-Hongaarse keizer Jozef II oplegde aan "nutteloze" religieuze ordes en, elders, de uitbreiding van het missionaire benedictijnse leven in de negentiende eeuw - werd de gehoorzaamheid meer gericht op het organiseren van externe activiteiten en, in het bijzonder, op het aanstellen van individuen voor bepaalde apostolaatstaken. In deze context verdween bijna het monastieke begrip van de gelofte van gehoorzaamheid als zijnde bijna identiek aan dat van de *conversatio morum*. In plaats van een verbintenis om te leven volgens de steeds veranderende eisen van het monastieke leven, werd het een element in een verticale bevelstructuur. Het typerende moment van gehoorzaamheid werd gezien als de bereidwillige aanvaarding van een bevel en de snelle uitvoering ervan. Dit was een garantie voor een efficiënte bestuursstructuur die het werk van het apostolaat zou regelen en sturen, maar het was niet helemaal wat Sint Benedictus voor ogen had, vooral niet in zijn latere jaren.

Kloosters met een lange geschiedenis hebben te maken met een wirwar van invloeden op de manier waarop ze de idealen van het kloosterleven belichamen. Er zijn veel conflicterende aanspraken die in evenwicht moeten worden gebracht: de Regel zelf, de Constituties, de eeuwenoude gebruiken van het huis, de behoeften en aspiraties van de leden van de gemeenschap, de eisen van inkomsten-genererende activiteiten en apostolaat, sociale en kerkelijke verwachtingen, historische precedentes, en zoveel andere factoren die van invloed zijn op het monastieke ideaal in abstracto.

Dit is waar de eerste conferentie van Johannes Cassianus haar nut bewijst. Er is behoefte aan een fundamentele onderscheiding van het einddoel (*telos*) waarvoor mensen in een klooster gaan en een zoektocht naar het formuleren van middelen (*skopos*) waarmee dit einddoel gerealiseerd kan worden. Het is allerm minst zeker dat degenen die vandaag de dag intreden dezelfde levensvormen zoeken als degenen die generaties geleden intraden. Met respect voor de keuzes die in het verleden wijselijk zijn gemaakt, is het waarschijnlijk de moeite waard om te vragen of een koerswijziging op zijn plaats is om de aspiraties van de jongere generatie te dienen, vooral wanneer zij op zoek zijn naar een "*monastiek*" alternatief voor het werken in parochies of onderwijsinstellingen. Voor gemeenschappen waarvan de dagen gevuld zijn met dienstwerk, kan het moeilijk zijn om elke dag van het jaar taken te vinden om de monniken bezig te houden. Er is maar zoveel dat geveegd en gestoft moet worden.

Wat betreft de manier waarop gezag wordt uitgeoefend in een gemeenschap waarvan de energie in verschillende richtingen wordt verspreid, zou ik willen voorstellen dat, zoals veel gemeenschappen hebben ontdekt, de oplossing kan liggen in een eigentijdse herlezing van het twintigste hoofdstuk van de Regel, waar Sint Benedictus spreekt over het verdelen van de bestuur van het klooster in **dekenaten**. Op deze manier kan het bestuur van de verschillende activiteiten van het klooster worden gedelegeerd aan betrouwbare leden van de gemeenschap, terwijl de zorg van de overste meer pastoraal is en zich concentreert op het onderhouden van contact met alle leden van de gemeenschap, het genereren van een solide niveau van onderricht in de gemeenschap, het vaststellen van een op consensus gericht beleid en, met behulp van een raad, het uitoefenen van een toezichhoudende rol op de verschillende afdelingen. Krachtens de wet kan de overste religieuzen niet dwingen hun geweten te uiten. Dit betekent dat een overste moet proberen een hoog niveau van vertrouwen te winnen om toegang te krijgen tot informatie van binnen uit, zodat hij beter kan inspelen op de spirituele behoeften van de gemeenschap. Een benedictijnse overste is niet verplicht om een micromanager te zijn.

In tegenstelling tot de bewering van Marilyn Dunn dat "in het grootste deel van de regel Benedictus' visie op gemeenschapsrelaties naar voren komt als een overwegend verticale visie" (23), merkt Adalbert de Vogüé een zeker horizontalisme op in de latere hoofdstukken van de Regel, zoals we al hebben opgemerkt.

Ieder lid van de gemeenschap speelt op grond van zijn leeftijd en anciënniteit een rol in de opvoedende rol die in het traditionele coenobitisme was voorbehouden aan de abt en de ambtsdragers. Het hoofdstuk "Over goede ijver" schrijft nog ruimhartiger aan het leven van liefdadige broederlijke relaties de zuiverende en heiligende effecten toe die de Meester zag als het resultaat van ascese geleefd onder leiding van de abt." [Adalbert de Vogüé] (24)

Het is waar: "Met de Meester komen we weer in de Egyptische stroom terecht, die door Cassianus naar het Westen is overgebracht, waarbij het gezag van de overste de eerste plaats inneemt als het grondbeginsel van de gemeenschap." (25) Maar met het verstrijken der jaren werd dit perspectief door Sint Benedictus genuanceerd om meer ruimte te bieden aan gedelegeerde functionarissen: prior, decanen, vormingsverantwoordelijke, ziekenbroeder en gastenbroeder, en om de senioren meer verantwoordelijkheid te geven voor het handhaven van de kwaliteit van de *conversatio*. Het ideaal van wederzijdse gehoorzaamheid wordt ook naar voren gebracht, hoewel de bepalingen die Benedictus maakt bij lange na niet het volledige potentieel van een dergelijk voorstel benutten. (26) En hij staat de mogelijkheid toe om in beroep te gaan tegen bevelen die onmogelijk lijken. En Benedictus beveelt de abt aan om alle beslissingen met advies van de raad te nemen, ook in zaken die relatief onbelangrijk zijn, zelfs in die mate dat hij aandacht schenkt aan de feedback van bezoekende monniken. Dit is verre van het uitoefenen van een tirannie over de sterken met behoud van de alleenheerschappij van de abt. Het is in de praktijk een zeer

collegiale vorm van bestuur, die effectiever en minder stressvol is voor zowel de overste als de gemeenschap.

Het is misschien veelzeggend om te zien dat Sandra Schneiders over dit soort bestuur spreekt als belangrijk voor de bloei van het religieuze leven in de eenentwintigste eeuw:

Velen in de hiërarchie opereren nog steeds binnen een premodern samenlevingsmodel, dat wil zeggen van de kerk als een goddelijke monarchie waarin het gezag slechts in één richting stroomt, namelijk naar beneden, en absoluut kan worden uitgeoefend in de veronderstelling dat de ondergeschikten geen andere rechten hebben dan die welke hen door de oversten zijn toegekend.

Religieuzen in het algemeen opereren binnen een ander model, een model dat zich de afgelopen twee eeuwen heeft ontwikkeld in niet-totalitaire samenlevingen en dat in principe is vastgelegd in de documenten van Vaticanum II in de erkenning van de rechten van de gedoopten in hun kerk en de onschendbare vrijheid van geweten. Deze gelijkheid en vrijheid vormen de basis voor een theologie van gehoorzaamheid als een oefening in asymmetrische wederkerigheid in plaats van kruiperige ondergeschiktheid.

En:

*Religieus leven is **intrinsiek** - dat wil zeggen: uit de aard der zaak - een vrijwillig, egalitair netwerk van op het evangelie gebaseerde relaties waarin macht niet hiërarchisch wordt*

uitgeoefend en daarom normaal gesproken niet dwingend kan worden uitgeoefend.

En:

[Hedendaags religieus leven], vooral onder vrouwen in de eerste wereld en in toenemende mate in de derde wereld, is door en door gelijkwaardig. Dit is geen politieke optie voor een democratische regeringsvorm (die nauwelijks egalitair is!), maar een theologische en spirituele optie voor het soort niet-hiërarchische gemeenschap dat Jezus stichtte en voor haar collegiale structuur en functie in plaats van een monarchische structuur en functie. (27)

Het heroverwegen van het functioneren van autoriteit en gehoorzaamheid in onze gemeenschappen is misschien wel een van de belangrijkste manieren waarop we het dubbele mandaat van het Vaticaans Concilie kunnen vervullen: terugkeren naar onze bronnen en aandacht hebben voor de tekenen van onze tijd. In dit verband zullen velen van ons verrast zijn om een aantal goede aanwijzingen te vinden in enkele recente documenten van de *Congregatie voor Instituten van Gewijd Leven en Sociëteiten van Apostolisch Leven (CICLSAL)* van het Vaticaan. Ik verwijs in het bijzonder naar twee documenten die beide verkrijgbaar zijn via de website van het Vaticaan: *Faciam tuam, Domine, requiram (De dienst van autoriteit en gehoorzaamheid)* van 11 mei 2008 en *Nieuwe wijn in nieuwe wijnzakken: Het godgewijde leven en zijn voortdurende uitdagingen sinds Vaticanum II* van 6 januari 2017. (28)

De problemen van geestelijk misbruik in het religieuze leven die Dysmas de Lassus hebben aangezet tot het schrijven van zijn boek *Risques et dérives de la vie religieuse* zijn duidelijk zichtbaar in deze teksten. (29) Hoewel sommigen onbetrokkenheid, onoplettendheid en onbekwaamheid als ernstiger obstakels beschouwen als het gaat om het juist functioneren van een abt, (30) bestaan er ook verschillende vormen van geestelijk misbruik. Die worden echter niet altijd herkend door degenen die de reguliere visitaties uitvoeren. Deze omissie is vaak te wijten aan het feit dat er sinds het Concilie weinig moeite is gedaan om een perspectief op autoriteit en gehoorzaamheid te vinden dat overeenkomt met de realiteit van onze tijd. (31)

Een benadering van gehoorzaamheid moet vooral gebaseerd zijn op respect voor de menselijke persoon: religieuzen zijn geen slaven of kinderen. (32) Het gaat er niet alleen om personen het respect te geven dat hen toekomt en hun inherente waardigheid te **erkennen**; het gaat erom de waardigheid van ieder van hen actief te **bevorderen**. (33) Dit houdt in "aandacht schenken aan de normale groei van ieder in elke fase en elk seizoen van het leven, om die 'jeugdigheid van geest die door de tijd heen duurt' te garanderen." (34) Er is een sterke ondertoon in de documenten die wordt weerspiegeld in sommige stijlelementen. De term "*personen met gezag*" heeft de voorkeur boven "*superieuren*"; (35) "*broeders/zusters*" heeft de voorkeur boven "*zonen/dochters*". (36) Dit is meer dan een onbeduidende verandering. De documenten nemen het primaat van de gemeenschap en daarmee van de 'broederschap' in religieuze gemeenschappen serieus. (37)

De identificatie van het ambt van overste met een individu, zodat één persoon een ambt bekleedt dat verder gaat dan nuttig is, leidt in deze context bovendien tot veel aberraties. (38)

In deze documenten wordt erkend dat de taak van het uitoefenen van gezag in het religieuze leven erg moeilijk is, vooral omdat het inhoudt dat persoonlijke voorkeuren en prioriteiten opzij gezet moeten worden en dat er met grote aandacht geluisterd moet worden naar alle leden van de gemeenschap, niet alleen naar een paar bevoorrechten. In het bijzonder moet er op gelet worden dat de bestuursstijl een andere houding weerspiegelt dan die uit het verleden en die in militaire kringen en bedrijven. In de eerste plaats moeten privileges en voorrechten tot een minimum beperkt worden en uitzonderingen op de algemene regel moeten beperkt blijven tot diegene die nodig zijn voor het uitoefenen van het ambt van dienst. (39) Dwingende bevelen en bureaucratische manipulatie moeten plaats maken voor een meer menselijke en vriendschappelijke relatie, waarin de leden van een gemeenschap er geen twijfel over laten bestaan dat wat van hen gevraagd wordt echt Gods wil is, en niet slechts autoritaire grillen. (40) Men moet de verplichting tot expliciete toestemming niet vermenigvuldigen, maar reserveren voor wat echt nodig is.

Dit alles betekent dat veel van de bagage die tot nu toe geassocieerd werd met religieuze gehoorzaamheid overboord gegooid moet worden. Zowel de theorie als de praktijk moeten grondig worden herzien. De verantwoordelijkheid voor deze herziening ligt bij degenen

aan wie de taak van leiderschap is gegeven. Het is, zoals de Congregatie lijkt te geloven, een taak die nog maar net begonnen is.

(1) In verschillende Aziatische landen, vooral die landen die beïnvloed zijn door traditionele confucianistische of islamitische idealen, werden mannen gewoonlijk gezien als inherent superieur. Er werd verwacht dat vrouwen gehoorzaam zouden zijn aan hun vaders en broers als ze jong waren, daarna aan hun echtgenoten en later zelfs aan hun mannelijke nakomelingen. Het hoeft geen betoog dat deze traditionele opvatting vandaag de dag op grote schaal wordt betwist, in ieder geval in het Westen.

(2) Zie Michael Casey en David Tomlins, *Introductie tot de Regel van Benedictus: Een vormingsprogramma (Sankt Ottilien: Eos Verlag, 2006)*, 49-53. De zes beperkingen die daar worden besproken zijn: trouw aan de Regel, vrije gemeenschapsverkiezing, behoorlijke rechtsgang, dreiging met afzetting, het vooruitzicht van de hel en de traagheid van de gemeenschap.

(3) Sint Augustinus wijst er daarentegen op dat de sleutels die aan Petrus waren gegeven, niet aan hem alleen waren gegeven, maar aan allen die van belang zijn voor de eenheid van de Kerk: *tibi trado, quod omnibus traditum est (Sermo 295; PL 38:1349)*.

(4) Dysmas de Lassus, *Risques et dérives de la vie religieuse (Parijs: Cerf, 2020)*. Hij schrijft: De hoge waarde die wordt gehecht aan gehoorzaamheid in het religieuze leven maakt het bijzonder kwetsbaar voor een vorm van geestelijk misbruik die minder zichtbaar en moeilijker te bevatten is (24).

(5) Lassus, *Risques et dérives*, 64.

(6) Lassus citeert de Statuten van de kartuizers (26.8): "De procurator en de andere verantwoordelijken van het huis zullen ervoor waken hun ambt niet te misbruiken door zichzelf overbodigheden toe te kennen die ze anderen niet zouden toestaan" (*Risques et dérives*, 111). William of Malmsbury, die over de eerste cisterciënzers schrijft, bevestigt dat hun abten zichzelf niets toestonden dat niet aan anderen werd toegestaan: *Abbas nihil sibi nisi quod aliis licere permittit (Gesta Regum Anglorum §336; PL 179:1289)*.

(7) Lassus (186) citeert dit sentiment uit een artikel van M.-M. Labourdette, OP, *Cours de théologie morale, t. II. (Parijs: Parole et Silence, 2012)*, 57.

- (8) Ik weet niet zeker of dit een direct citaat of een parafrase is. Het komt uit Kate Hennessy, *Dorothy Day: De wereld zal worden gered door schoonheid: Een intiem portret van mijn grootmoeder* (New York: Scribner, 2017), 258.
- (9) In dit verband schrijft Maritain: "1) Het is inherent aan de notie van een gemeenschap van menselijke personen dat zo'n gemeenschap een *division du travail* inhoudt, een differentiatie of specialisatie van de delen van dit geheel met betrekking tot de juiste werking of het functioneren van elk van hen. 2) Het is inherent aan de notie van een dergelijke differentiatie of specialisatie dat sommige delen van dit geheel als hun eigenlijke werking, als hun speciale werking, de zorg hebben voor het geheel zelf en voor zijn algemeen welzijn. Dat is naar mijn mening de reden waarom zelfs in een gemeenschap die bestaat uit perfect intelligente, goed geïnformeerde en deugdzaam mensen een autoriteit moet bestaan die gericht is op het algemeen welzijn van het geheel. Interne verbeteringen van het intellect en de wil, speciale habitus en speciale deugden moeten zich in sommige delen ontwikkelen om die speciale functie die op het geheel als zodanig betrekking heeft, op zijn best te houden" (*Jacques Maritain, "On Authority," The Review of Politics* 3, no. 2 (april 1941): 250-54.)
- (10) Notker Wolf en Enrica Rosanna, *De kunst van het leiderschap*. (Collegeville, MN: Liturgical Press, 2013), 5.
- (11) Hubert van Zeller, *De heilige regel: Notes on St. Benedict 's Legislation for Monks* (Londen: Sheed and Ward, 1959), 5.
- (12) Catechismus van de Katholieke Kerk, §1784.
- (13) Zie Michael Casey, *De kunst om zielen te winnen: Pastorale zorg voor novicen* (Collegeville, MN: Liturgical Press, 2012), 72-74.
- (14) Het Japanse woord van het jaar voor 2017 was de term *sontaku*; dit verwijst naar een preventieve vleierij waarbij een ondergeschikte of werknemer zich laakbaar gedraagt om te voldoen aan de onuitgesproken wensen van een meerdere, zelfs tot het punt dat hij zichzelf toestaat de volledige verantwoordelijkheid te aanvaarden voor alle misdaden die in naam van de meerdere en tot zijn voordeel worden gepleegd.
- (15) Voor een uitgebreide discussie en kritiek op de rol van schaamte bij het afdwingen van conformiteit, zie Martha C. Nussbaum, *Verbergen voor de mensheid: Walging, Schaamte en de Wet* (Princeton: Princeton University Press, 2004), 337: "Schaamte, in het bijzonder, heeft minder problematische en meer bewonderenswaardige vormen, maar het is zo moeilijk om deze vormen te onderscheiden van de slechte vormen, en het is zo gewoon om een overgang van de ene naar de andere vorm te vinden, dat het prominente gebruik van schaamte bij straffen en wetgeving lijkt neer te komen op het uitnodigen van mensen om te discrimineren en te stigmatiseren."
- (16) Sint Benedictus gebruikt schaamte (*verecundia*) als middel om punctualiteit af te dwingen bij zijn monniken (RB 43.7), en soortgelijke bepalingen, zoals

excommunicatie en openbare uitsluiting van de sacramenten, zijn te vinden in het kerkelijke arsenaal van sancties. Straffen die eerder wraakzuchtig dan corrigerend zijn, leveren gewoonlijk weinig positiefs op.

(17) Zie Michael Casey, "*Saint Benedict's View of Order*," *Tjurunga* 72 (2007): 30-45.

(18) Sint Augustinus, *De civitate Dei* 19:13; CC 48:679.

(19) Ik heb geprobeerd te schetsen hoe de rol van een abt als leraar in de huidige praktijk zou kunnen worden gebracht in "Monasticism: Heden en Toekomst: Part II," ABR 65, no. 3 (september 2014), met name 300-305. Wat leraren betreft, benadrukt de heilige Gregorius de Grote het belang van het vermijden van arrogantie: *Moralia in Job* 23.23-24; CC 143B:1161-62.

(20) Zie Michael Casey, "Een niet opwindend leven: De sobere spiritualiteit van Sint Benedictus," in *An Unexciting Life: Reflections on Benedictine Spirituality* (Petersham, MA: St. Bede's Publications, 2005), 13-26. De titel is geïnspireerd op een citaat uit een brief van Gustave Flaubert: "Wees regelmatig en doodgewoon in je leven, als een bourgeois, zodat je gewelddadig en origineel kunt zijn in je werk."

(21) Mogen de heiligen Maurus en Placidus me de woordspeling vergeven [in het Engels staat er: *a more placid monasticism*].

(22) We vinden een late negentiende-eeuwse echo van deze stijl van leiderschap in de Australische stichteres Heilige Maria van het Kruis: "Mary MacKillop gebruikt de term 'autoriteit' niet zo vaak als je zou verwachten. Een overste is voor haar geen autoriteitsfiguur, dat wil zeggen, niet iemand die er is om gehoorzaamheid af te dwingen. Ze is er om de zusters onder haar hoede te leiden en om de zachmoedigheid van het Heilig Hart te hebben" (Margaret Paton, *Mary MacKillop: The Ground of Her Laving* (Londen: Darton, Longman & Todd, 2010), 104.

(23) Marilyn Dunn, *De opkomst van het monnikendom: Van de Woestijnvaders tot de Vroege Middeleeuwen* (Oxford: Blackwell, 2003), 120. Opgemerkt kan worden dat Dunn's afwijzing van de afhankelijkheid van Benedictus' Regel van die van de Meester leidt tot een zwakte in het waarden van de redactionele geschiedenis van de tekst. Gedurende een groot deel van Benedictus' leven was zijn regel een werk in uitvoering.

(24) Adalbert de Vogüé, *Gemeenschap en abt in de regel van de heilige Benedictus*, CS 5/2 (Kalamazoo, MI: Cistercian Publications, 1988), 430-31. We kunnen enige gegevens over horizontale relaties genereren door op te merken dat in RB de gemeenschap een broederschap is gebaseerd op eer, respect, dankbaarheid (4.8, 70; 63; 72-4). Dit komt tot uitdrukking in luisteren (3.2-3; 4.55; 61.4) en wordt versterkt door dienstbaarheid (35.1-2; 57.7; Basil, *Lange Regels* 7). Gemeenschappelijk leven wordt verzekerd door structuren (3.7), gevierd in ritueel (35.15-18; 44; 58; 67.3-4). Tweedracht wordt hersteld door vergeving (4.73; 27.1-9). Stabiliteit geeft geboorte aan een gevoel van saamhorigheid (58.26;

63) en schept een klimaat van vertrouwen en wederkerigheid (69; 70; 71), terwijl het ook de aanwas van de gemeenschap bevordert (21.1-4; 31.1-2; 57.1; 58.6).

(25) Adalbert de Vogüé, "Le monastère, Église du Christ," in *Commentationes in Regulam S. Benedicti*, ed. Basilius Steidle, *Studia Anselmiana* 42 (Rome: Herder, 1957), 33.

(26) "Vanaf het begin van het hoofdstuk lijkt Benedictus nerveus. Hij wil het hebben over wederzijdse gehoorzaamheid, maar hij weet heel goed dat de dominante vorm van gehoorzaamheid hiërarchisch is. Daarom is hij heel voorzichtig om zijn flanken te bedekken met disclaimers. Helaas zal deze preoccupatie met rang hem volledig van het spoor van zijn onderwerp brengen en uiteindelijk leiden tot overdreven claims voor hiërarchische gehoorzaamheid in 7i.6-9" (Terrence G. Kardong, *Benedictus' Regel: A Commentary [Collegeville, MN: Liturgical Press, 1996], 582*). Later (p. 586) zegt hij over RB 71: "Het houdt geen rekening met het gemeenschapsleven in realistische zin. Van geen enkel systeem dat van ondergeschikten eist dat ze alle conflicten oplossen door capitulatie en zelfbeschuldiging kan gezegd worden dat het gezond is."

(27) Sandra Schneiders, *De akker kopen: Catholic Religious Life in Mission to the World* (New York: Paulist Press, 2013), 547, 456, 505.

(28) Zoals met de meeste documenten die door een groep worden geproduceerd, zouden deze teksten kunnen worden verbeterd door radicale bewerking om opvulling, duplicatie, vreemd idioom als gevolg van vertaling, onopgeloste compromissen die om verdere discussie vragen en etalagewerk dat wordt ingevoegd om ingebeelde critici gunstig te stemmen, te verwijderen. Misschien moet het doel van de documenten expliciet worden nagestreefd met een grotere doelgerichtheid. De inhoud is goed, maar de uitvoering moet scherper. Zonder dit is het lezen van de documenten hard werken. De prijzenswaardige poging om gender inclusieve termen te vinden maakt het proza soms onhandig. In de toekomst zouden er misschien twee gelijktijdige versies gemaakt kunnen worden, identiek behalve wat betreft genderspecificiteit.

(29) "De dienst van het gezag is niet uitgesloten van de huidige crisis die het godgewijde leven treft. Op het eerste gezicht laten bepaalde situaties nog steeds een tendens zien naar verticale concentratie van de uitoefening van gezag, zowel op lokaal als op hoger niveau, waardoor de noodzakelijke subsidiariteit wordt vermeden. In sommige gevallen lijkt de vasthoudendheid verdacht van sommige oversten aan het persoonlijke karakter van hun autoriteit, bijna zoezer dat ze de samenwerking van de concilies tegenwerken, in de overtuiging dat ze (autonoom) aan hun eigen geweten beantwoorden. Bijgevolg is er een zwakke of inefficiënte correspondentie in de overheidspraktijken, of zelfs de afwezigheid van de juiste autoriteit" (New Wine, 19). "In de afgelopen jaren, en vooral in recent opgerichte instituten, zijn er episodes en situaties geweest van manipulatie van de vrijheid en waardigheid van mensen. Niet alleen door hen te reduceren tot een totale

afhankelijkheid die hun waardigheid en soms zelfs hun fundamentele mensenrechten aantast, maar soms zelfs door hen, met verschillende middelen van misleiding en de pretentie van trouw aan Gods plannen door middel van charisma, te leiden tot een vorm van onderwerping, zelfs op het gebied van moraliteit en seksuele intimiteit. Met groot schandaal voor iedereen wanneer de feiten aan het licht komen" (Nieuwe Wijn, 20). Zie ook Pavel Syssoev, *De la paternité spirituelle et de ses contrafaçons* (Parijs: Cerf, 2020).

(30) Het document erkent en legt zelfs nadruk op de moeilijkheid van de dienst van het gezag en waarschuwt voor de mogelijkheid dat ontmoediging en ontgoocheling leiden tot inertie: "Wat we hier dan zien is het gevaar dat we managers van de routine worden, berusten in middelmatigheid, terughoudend zijn om in te grijpen, niet langer de moed hebben om te wijzen op de doelen van authentiek gewijd leven en het risico lopen om de liefde voor de eerste vurigheid en het verlangen om ervan te getuigen te verliezen" (Faciem, §28).

(31) "Op dit moment, meer dan vijftig jaar na het sluiten van het Concilie, kan het voortbestaan van bestuursstijlen en -praktijken die . . . zich verwijderen van of ingaan tegen de geest van dienstbaarheid, tot op het punt dat ze ontaarden in vormen van autoritarisme , ons allen niet anders dan zorgen baren" (New Wine, 43).

(32) "De cultuur van de westerse samenleving, die sterk gericht is op het individu, heeft bijgedragen aan de verspreiding van de waarde van respect voor de waardigheid van de menselijke persoon, en heeft de vrije ontwikkeling en autonomie van de persoon positief bevorderd. Deze erkenning vormt een van de belangrijkste kenmerken van de moderniteit en is een providentieel gegeven dat nieuwe manieren vereist om gezag op te vatten en er mee om te gaan" (Faciem, §2).

(33) "Gezagsdragers zijn geroepen om de waardigheid van de persoon te bevorderen, door aandacht te schenken aan elk lid van de gemeenschap en aan zijn of haar groei, door aan ieder de juiste waardering en positieve aandacht te schenken, door oprechte genegenheid jegens allen te koesteren en door alles wat in vertrouwen wordt gezegd geheim te houden. Het is gepast om eraan te herinneren dat voordat tot gehoorzaamheid wordt opgeroepen (noodzakelijk), men eerst naastenliefde moet beoefenen (onmisbaar)" (Faciem, § 13c). "In bepaalde gevallen worden infantiele onderwerping en scrupuleuze afhankelijkheid bevorderd in plaats van samenwerking 'met een actieve en verantwoordelijke gehoorzaamheid.' Dit kan de waardigheid van een persoon aantasten tot op het punt van vernedering" (Nieuwe Wijn, 25).

(34) Faciem, §13g.

(35) "In de context waarin wij leven, is zelfs de terminologie superieuren en onderdanen niet langer geschikt. Wat werkte in een piramidale en autoritaire relationele context is niet langer wenselijk of leefbaar in de

gemeenschapsgevoeligheid van onze manier [van] onszelf een Kerk voelen en willen zijn" (New Wine, 24).

(36) "Er is een algemene indruk dat het evangelische fundament van broederschap soms ontbreekt in de relatie tussen oversten en onderdanen. Er wordt meer belang gehecht aan het instituut dan aan de mensen waaruit het bestaat" (New Wine, 24).

(37) "In de bredere kijk op het godgewijde leven sinds het Concilie zijn we overgegaan van de centraliteit van de rol van autoriteit naar de centraliteit van de dynamiek van broederschap. Daarom moet autoriteit in dienst staan van de gemeenschap; een ware bediening om broeders en zusters te begeleiden naar bewuste en verantwoordelijke trouw" (New Wine, 41). Met de publicatie van Fratelli tutti op 6 oktober 2020 heeft paus Franciscus gehamerd op het belang (en de inclusiviteit) van het begrip broederschap.

(38) "Oversten, die voor een bepaalde tijd zijn aangesteld, blijven niet te lang zonder onderbreking in bestuursfuncties" [CIC, c. 624,§2]. Deze norm van het Canonieke Recht bevindt zich nog steeds in het receptieproces; er zijn aanzienlijke variabelen in de institutionele praktijken " (Nieuwe Wijn, 46).

(39) "De verdeling van goederen in gemeenschappen moet altijd gebeuren met respect voor rechtvaardigheid en verantwoordelijkheid We kunnen geen managementstijl accepteren waarin de economische autonomie van enkelen samengaat met de afhankelijkheid van anderen, waardoor het gevoel van wederzijdse saamhorigheid en de garantie van eerlijkheid wordt ondermijnd, zelfs in de erkenning van verschillen in rol en dienst" (New Wine, 27).

(40) "Personen met gezag moeten zo handelen dat de broeders of zusters kunnen waarnemen dat wanneer ze een bevel geven, ze dat alleen doen om God te gehoorzamen. . . . Gezagdragers moeten van hun kant ijverig zoeken, met behulp van gebed, bezinning en advies van anderen, naar wat God werkelijk wil. Anders lopen oversten, in plaats van God te vertegenwoordigen, het risico zichzelf achteloos in Gods plaats te stellen." (Faciem, §12).

(41) "In de dagelijkse dienst van het gezag moeten mensen niet voortdurend toestemming moeten vragen om normale dagelijkse handelingen uit te voeren. Degenen die macht uitoefenen moeten geen infantiele houdingen aanmoedigen die kunnen leiden tot niet-verantwoordelijk gedrag. Deze weg zal mensen waarschijnlijk niet naar volwassenheid leiden. Helaas komen dit soort situaties vaker voor dan velen van ons bereid zijn te accepteren en aan de kaak te stellen, en zijn ze duidelijker aanwezig in vrouweninstututen" (New Wine, 21).

Macht heeft neiging om te corrumperen en absolute macht corrumpeert absoluut. Grote mannen zijn bijna altijd slechte mannen, zelfs als ze invloed uitoefenen en geen gezag : nog meer als je daar de neiging of de zekerheid van corruptie door gezag aan toevoegt. Er is geen ergere ketterij dan dat het ambt de houder ervan heiligt. Dat is het punt waarop het doel de middelen leert rechtvaardigen. De onbuigzame integriteit van de morele code is voor mij het geheim van het gezag.

Uit de brief van 5 april 1887 van de rooms katholieke Lord Acton aan aartsbisschop Mandell Creighton